

Podbřezí

Kraj: Královéhradecký

Správní obvod: Dobruška

Nadmořská výška: 323 m n. m.

Počet obyvatel: 578

Adresa URL: www.podbrezi.cz

Okres: Rychnov nad Kněžnou

GPS souřadnice: 50.259893N, 16.214746E

První pís. zmínka: 1388 (636 let)

PSČ: 518 03

Historie obce Podbřezí

Téměř současně se stavbou tvrze na ostrohu nad Zlatým potokem byla pod protějším návrším (porostlým břízami, což jí dalo ojedinělý název v republice) založena osada Podbřezí. Na připomínku vzniku vsi a jejího odvozeného názvu, i k vyjádření životaschopnosti Obce Podbřezí, se stal ústředním motivem jejího znaku kmen břízy s kořeny. Dvě zlaté jehnědy na jeho olistěné koruně symbolizují její střediskové vsi - Podbřezí a Lhotu. Počet zelených listů koruny udává počet osad příslušných k obci - Skalku, Přímy, Chábory, Studánku, Netřebu a Škutinu. Závislost šlechtických pánů statku Skalka na podbřezských poddaných připomíná umístění fragmentů z jejich rodových znaků pod ochranné zastřešení březové koruny. Stříbrná ryba dokladuje zdejší zaniklé rybníkářství a plovoucí ryby užívali ve svém znaku rytíři Ostrovští. Ze znaku starodávného mladotovského rodu byla použita červeně (jako základová barva znakového štítu) a černý broušený drahokam - obojí se svolením barona Mladoty ze Solopysk. Prapor Obce Podbřezí je složen ze dvou vodorovných pruhů v národních barvách. Uprostřed bíločervené plochy praporu je umístěn vztyčený zelený březový list (vzájemný poměr šířky plochy praporu k jeho délce je 2 : 3). Znak a prapor Obce Podbřezí byl Poslaneckou sněmovnou schválen 20. 6. 2000 (návrhy vypracoval heraldik ing. Oulík). Slavnostní svěcení se konalo při sjezdu rodáků 12. 5. 2001 (s vystoupením školních dětí, svěcením opravených soch, mší na mobilním oltáři v nově upraveném sportovním areálu a se slavnostním průvodem upravenou vsí s doprovodem hudby). Šlechtický statek Skalka a poddanská ves Podbřezí Začátkem 14. stol. si páni z dosluhující tvrze Hrošky zbudovali na zdejším skalnatém ostrohu zátoky Zlatého potoka kamennou opevněnou tvrz s hospodářskými budovami, kterou nazvali Skalka. K jejich volbě tohoto místa jistě přispěla protékající řeka (jako zdroj vody a ryb) i rovinatý terén hraničního hvozdu, který byl přeměnou na pole a luka předpokladem k polnímu hospodářství. Středověký poddanský systém je nutil, aby v zápětí založili pod protějším vrchem (s březovým lesíkem) poddanskou osadu. Tato návesní osada, s příznačným názvem Podbřezí, měla chalupy rozmístěny kolem prostorné návse s pozemky paprskovitě rozdělenými za každou z nich (vrchnost měla své pozemky za Zlatým potokem). První popis zdejšího osídlení uvádí k r. 1542 krčmáře, Václava z lázně, mlynáře a sedm celoláníků. V cháborském podhradí uvádí čtyři chalupníky, ve Lhotě sedm a v podbřezských Mastech mlynáře s chalupou pro podruha. K r. 1598 to již bylo v Podbřezí 18, v Cháborách 5, ve Lhotě 10, v Mastech 6, a v nově vzniklé Netřebě 3 chalupy - všichni podléhali správou podbřezské rychtě a poddanstvím pánům statku. Až do začátku 15. stol. není známo zda byl nastupující vždy přímým potomkem předešlého majitele, není ani známo jak a proč přišla Skalka o samostatnost a stala se manstvím. Až r. 1597 ji Vilém Ostrovský vykoupil (odprodejem Spáleníště a Kamenice) a Skalka se

stala opět svobodným statkem. Vilém krátce na to přestavěl starou tvrz v renesanční zámek. Roku 1646 umírá Jiřík Ostrovský a statek přejímá jeho sestra Anna Kateřina, provdaná za Jana Mladotu (předčasný skon těchto manželů připomíná náhrobní deska na újezdeckém kostele). Roku 1670 došlo k rozdělení statku mezi jejich čtyři syny. Dědici samostatného dílu s rodovou tvrzí (Janu Jiřímu) se podařilo zachovat statek v životaschopné velikosti a koupí jej rozšířit. Jeho syn, Antonín Josef Mladota, se stal krajským hejtmanem a s manželkou, Barborou Františkou z Goltze, postavili r. 1739 na místě tvrze nový barokní zámek s kaplí. Roku 1750 přejímá Skalku Jan Nepomuk Mladota, který zde postavil sochy, rozšířil prosperující běličskou manufakturu, zřídil triviální školu a zvelebil statek. Ne zcela dostavěný barokní zámek upravil do rokokové podoby, kterou dodnes připomíná terasa s altánkem, malba tajemné dívky s psíkem vykukující z okna nad schodištěm, orientální malba modrého pokoje i rokoková kazatelna v kapli. Zaslouhou Mladotů se na více jak dvě století nedílnou součástí Podbřezí stala početná komunita Židovské obce (se synagogou a hřbitovem) a jejich zásluhou se zdejší lid zaměstnával domácím tkalcováním a na bělidle (do jeho zrušení r.1895). Roku 1800 prodal Vojtěch Mladota skalecký statek k opočenskému panství. Pozemkovou reformou r. 1922 byla Skalka prodána již nešlechtickým majitelům. Jejich potomci r.1999 prodali zámek s hospodářským areálem obchodní firmě AZ Satelit, která zde provozuje firmu a vše postupně citlivě opravuje. Zámek je nepřístupný - kapli firma Obci Podbřezí propůjčuje k církevním i výstavním akcím (i s přístupem parkovou cestou). Obec Podbřezí od svého vzniku r. 1848 do konce tisíciletí Podbřezí má díky tehdejšímu rychtáři kroniku vedenou od r. 1825, ale vlastní Správní obec Podbřezí byla založena se zrušením poddanství r. 1848 (s rozlohou území skaleckého statku tj. 500 ha). Pro po staletí trpící venkovské obyvatelstvo znamenalo zrušení roboty velikou úlevu, osobní volnost a čas na vlastní pozemky, a tím i větší výnosy. Radostný pocit ze života bez robotního břemene (a r. 1864 postavené nové školy) zkalil válečný rok 1866. Přes Podbřezí pochodovala k hranicím nesčetná vojska. Šli tudy osmnáctý den i pluky stahované z Itálie (šel s nimi i zdejší rodák z čp.11). Po svém vítězství obsadili Prusáci kanóny Podbřezí (velitelství měli na zámku). Roku 1874 byla rozšířena zdejší škola o druhou třídu a r.1884 byla zřízena třetí třída. Bohužel r. 1880 postihla Podbřezí velká povodeň (o metr více vody než r. 1998). Dle soupisu měla r.1890 Obec Podbřezí 557 obyvatel v 90 domech. Roku 1897 byla proti zámku postavena zcela nová trojtřídní škola. Změny r.1848 přinesly úlevu židovskému obyvatelstvu, které začalo Podbřezí opouštět. Pro úbytek dětí byla r.1863 uzavřena zdejší židovská škola a pro veliký úbytek dospělých byla r.1888 zcela uzavřena i synagoga (odkoupěna Obcí Podbřezí). Přelom století přinesl konec Židovské obce Skalka - několik posledních příslušníků bylo převedeno do Dobrušské obce. S novým stoletím si podbřezští postavili u školy nový most včetně silnice do Dobrého. Toho času vykonal na Skalce (i v Podbřezí) několik studijních návštěv Alois Jirásek. Po vydání románu Temno nastal velký turistický zájem o zámek, židovský hřbitov a o další popisované pamětihodnosti. Celkový poklidný život narušila světová válka, která povolala muže a starost o hospodářství ponechala na ženách, dětech a výměnkářích. Po čtyřech letech utrpení válka sice skončila, ale zpět do Podbřezí nevrátila 13 mužů a do Lhoty-Netřeby 24 mužů. Nová republika přinesla mnoho nadějí a radosti i do poklidného Podorlicka (včetně průjezdu prezidenta T.G. Masaryka). Přinesla i radost v rodině obchodníka Kornfelda při narození druhého chlapce Zdeňka (posledního židovského příslušníka narozeného v Podbřezí). Roku 1924 se konal poslední pohřeb na zdejší židovský hřbitov (vdovy šámese Kische). Téhož roku se odstěhovala do Dobrušky rodina obchodníka Kornfelda - jejich odchodem zcela zanikla zdejší židovská komunita. Při sčítání r. 1921 měla Obec Podbřezí v 86 domech 435 obyvatel (z toho 6 izraelitů). Na

počet Mistrových sedmdesátin udělilo vedení obce Aloisu Jiráskovi čestné občanství. Téhož roku (1922) se stala louka pod skaleckým zámekem svědkem velkolepého setkání zemědělského lidu Podorličí s 20tisícovou účastí. Roku 1927 bylo Podbřezí elektrifikováno. A opět vcelku poklidně plynoucí léta přerušila válka, po které nastal odliv zdejších obyvatel. Z Podbřezí odešlo osídlit pohraničí 78 a ze Lhoty Netřeby 38 obyvatel. Násilná kolektivizace přinesla změnu v životě vesnice (z chlévů a stodol byly postaveny byty a garáže), přinesla však i nesvobodu podnikání a konzumní myšlení. Roku 1960 došlo ke sloučení podbřezské obce se lhoteckou (s oběma Netřebami) v Obec Podbřezí. Rok 1989 navrátil vše do soukromých rukou. Na území obce vzniklo několik větších firem i drobných řemeslných provozoven a zemědělských farem.

První písemná zmínka o obci pochází z roku 1388.

